

A DI ZARA.

SSARIO ORDINATORE
GATO DELLE FUNZIONI
ARIO GENERALE DI POLIZIA

I ABITANTI
ALMAZIA E DELL'ISOLE.

dell'armistizio concluso al Com-
na ai 12. ultimo Luglio tra le
ratore di Francia, Re d'Italia,
l'Austria, il Sig. Generale Baro-
e, Governatore di Zara, ha giun-
to di stabilire col Sig. Generale
vich, Comandante delle forze di
e il Sig. Colonnello Delonich,
la Flotiglia della stessa Potenza,
in data dei 28. e 31. Luglio,
le posizioni rispettive, le facil-
comunicazione in Dalmazia tra
dalle truppe delle due Potenze
o a nuova definitiva determina-
re, o sino alla ripresa delle
potrà aver luogo che 15. giorni
se fattane da una parte o l'altra.
di queste Convenzioni le piazze
possono comunicare fra loro per
le fortzze di Zara, Knin e S.
essere approvvigionato di cinque
nelle proporzioni determinate,
legumi, legna, pollami, butir-
sia per terra, se le risorse del
no bastare, sia per mare dalle
caso che si dovesse ricorrere al-
tri.

franco austriaco, che si trovava
della Cetina, deve tosto ritirarsi,
zione alla riva destra di quel fi-
il forte di Clissa aperto.
i della Dalmazia, che hanno pos-
sede da S. Pier di Nembo sino al-
e Zari, hanno la facoltà di tra-
are i loro raccolti, e occuparvi
domestici, munendosi di un Pas-
viduato dal Sig. Governatore
essi presentato al Comandante au-
trova nella rada del Porto ove
dare.

abitanti quelli che risiedono in
al loro ritorno, far venire viveri
la loro famiglia, ed approvvigio-
in cinque giorni (sino a nuova
le due Corti sullo stato del loro
i, visitato dal Sig. Governatore

del Continente e delle Isole della
zevi premura di concorrere con
arzi alla esecuzione delle misure
concertate per l'approvvigionam-
forti, delle quali la conservazio-
servi indifferente.

già degli Agenti incombenzati di
om coi proprietari per quest'oggetto.
lli che hanno versamenti o for-
te nelle piazze sovracciate, ne sa-
osamente pagati, senza verun ri-
destinati per queste compie sono
ore militare e la lealtà del Gover-
ne dando la meno equivoca ga-

1) Se i più sacri doveri non ba-
stare il vostro zelo in queste circo-
spettività della vicina pace e dei
vi prepara, non potesse incorag-
sloga ai sentimenti che dovete ave-
il vostro interesse medesimo deve
rispondere all'appello che vi viene
che in nessun caso il termine del-
può essere lontano, né il risulta-
mento.

5. Agosto 1809.

OPINEL.

TVARDOGRAD OD ZADRA.

KOMESAR NAREDBENIK
POSLOBUCHI

ZA KOMESARA OPCHIENOGA OD POLICZIE

PRIBIVAOCZEM

OD DALMACZIE I OD OTOKAA:

Za Sustavljegnem od Oruxja zabilixenim
na ravniczi prid gradom Znam na 12. Sargpna
meja GG. VV. Cesarom od Francosaa, Kragliem
od Italio, i meja Cesarom od Austrie, Gospodin
General Pleuich od Maurellan, Vladooz od Za-
dra, cziatioje dobro utemeglii s'Gospodinom Ge-
neralom Pleuichiem od Knesevich Zapovidnikom
vojke austrianske od Kopna, i s'Gospodinom Ko-
lunellom Delonich, zapovidnikom bojnih brodo-
vaa austrianskih, dvi pogodbe na 28. i 31.
Sargpna. Ove pogodbe zabilixuju svakomu svoja
mista, i oblast i nacine s'kojmise moze ocliti
u Dalmaczi meju krainam posvojenim od vojsi-
kaa dviuh Kraglietvaa vojvuchih, dokle bude
odluceno meju dvimi Samovladocem, ili dokle
iznova pocme rat kojise neclie mochi zamestnati
nego petnaest danaa pokle jedna strana oznani
drugu stranaa.

U kripost ovizih Pogodbaa gradovi od Dal-
maczie meju ocliti imeju gnimi s'Dogovorite-
glim, (*) i tvardjam od Zadra, Knina i Svetoga Ni-
kole imma lieti podana zaira od peet do peet
danaa, po miri zaliximuj u masu, kruhu, so-
civu, kokoscam, maslu, uglu i vinu, toliko
po kopnu, ako kopno moze podati potrebu,
koliko po moru iz otokaa bliznih akobi bilo
potreba od gubovih plodova.

Cetnici austrianski kojse nahodjahu pros-
ti s'omni strana od Cetine, imajaju odma od-
stupiti, i namistise na desnu ruku iste rike,
prstu ostavglajajuchi tvardju od Klisa.

Pribivaoczi od Dalmaczie koji imenaju po-
sidovagnaa na otocizih od Svetoga Petra od Nema-
la do malahnih otokaa rečenih Zari meju on-
nastoje proji za sakupiti gubihove plodii i nastoje-
ti na gubihove pole, dostiuchti pris jedan Pa-
saporet kojchie lieti podpisati od Gospodina Vla-
daoza Zadarskoga, a od gnih prikazu Zapovi-
dniku Austriankomu kojse nahodi prid onom
hukom u kojz budu hotii ulazi.

Omni od Pribivaocza koji stoje u Zadru
mochie, kadase povrate, privesti jizbinaa za sebe
i za gubihovu obitii i mochie providiti hrane od
peet do peet danaa (do novih narodnjegaa meju
dvimi Dvoem) po pristopim gubihovim potrebam,
potvrdjenim od Gospodina Vladaoza od Zadra.

Pribivaoczi od Kopna i od Otokaa od Dal-
maczie! Nastoje na svaki nacin ispuniti nared-
jenu kojau bila ucignena za providiti zairu
tvardim gradovim: gubihove sahragneos imma-
vam stati na svedcu.

Imma Poslenikaa kojimaje naslogneso ocliti
i s'Gospodartiu varhu ovoga posta.

Svi onni koji prinisu zaire u rečene gra-
dove bitichie plaćeni odma i s'dobikom: jaspere
odredjene za ova kupovagnaa jesu stanovite: po-
actegne vojnicko i vrnost Vladagna Francuckoga
dajavam podpunni poruk.

Dalmatini! Ako vaseja duznost nebi bila
dosta za potkumiti vaseju pomogu u ovih pri-
godah: ako cekagne bliznoga milia i cetivosti
nebi mogli ubahrentivaa da ojmite onno eto-
vas stex vase sarlice; vaseja ista korist i dobi-
tak imajavaa stegnosti da odgovorite na dova-
gne kojejavase cini. Promistite da rat nikako
nemoxe produkti mnogo, i da gurgova svaiba
i plodii jesu odveh stanoviti.

U Zadru na 3. Kolovozu 1809.

CL. F. OPINEL.

(*) Dogovoritegli jesu onni vojnicki koji lje-
tim barjakom dohode divaniti istim nepristegim.

KATALOG IZLOŽBE

Službeno izvješćivanje u prošlosti

**TISKANI PROGLASI
U ZADRU I DALMACIJI
1488. - 1946.**

Zadar, lipanj 2013.

Nakladnik

Državni arhiv u Zadru

Za nakladnika

Ante Gverić

Naklada

300 primjeraka

Autorice kataloga i izložbe

Ivana Burić

Tamara Šarić Šušak

Lektorica

Slavica Vrsaljko

Grafička priprema i tisak

Grafikart d.o.o. Zadar

Organizator i nositelj projekta

DRŽAVNI ARHIV U ZADRU

Sva prava pridržana.

Izložba održana u Izložbenoj dvorani

Državnog arhiva u Zadru (DAZD)

u lipnju 2013. godine

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Znanstvena knjižnica Zadar

UDK 94(497.53-3 Dalmacija)“1488/1946”(093)
930.25(497.5 Zadar)(083.824)

BURIĆ, Ivana

Tiskani proglašeni u Zadru i Dalmaciji 1488.-1946.:
službeno izvješćivanje u prošlosti : katalog izložbe,
Državni arhiv u Zadru, lipanj 2013. / <autorice
kataloga i izložbe Ivana Burić, Tamara Šarić Šušak>. -
Zadar : Državni arhiv, 2013. - 28 str. : ilustr. u bojama
; 30 cm

ISBN 978-953-7434-12-0

1. Šarić Šušak, Tamara

140527051

Uvodna riječ

Hrvatski arhivi ove godine temom *Službeno izvješćivanje u prošlosti* po peti put obilježavaju Međunarodni dan arhiva 9. lipnja. Tom prigodom svi arhivi u Hrvatskoj javnosti širom otvaraju svoja vrata organiziranjem različitih manifestacija želeći na taj način potaknuti i razviti svijest društva o važnosti zaštite arhivskog gradiva kao jedinstvene nacionalne kulturne baštine. Tako i Državni arhiv u Zadru, u sklopu zadane teme, priređuje izložbu naslovljenu *Tiskani proglašeni u Zadru i Dalmaciji 1488.-1946.*

Proglašeni, koje smo ovom prigodom izložili, dio su Zbirke tiskovina Državnog arhiva u Zadru koja je nastajala stoljećima. Po starim signaturama, na koje smo nailazile pregledavajući i odabirući gradivo za ovu izložbu, uočile smo da su ove tiskovine nekad prije bile dijelovi mnogih drugih fondova te iz nekih za sad nepoznatih razloga bivaju izdvojene i nikad više vraćene na izvorno mjesto. Druge su tiskovine tvorile zbirke *Francuske štampe* ili *Austrijske štampe* sve dok se, krajem 80-tih godina prošlog stoljeća, nisu ujedinile u jednu jedinstvenu zbirku, kolokvijalno zvanu *Stampata*. Zbirka tiskovina (HR-DAZD-386) čuva se u 71 arhivskoj kutiji i broji oko 6000 komada. Mnoge ni do danas nisu prikladno pohranjene, a to se posebno odnosi na one velikih formata što će posjetitelj sigurno i primijetiti. Neki od izložaka načeti su i *zubom vremena* što običnom oku može biti i zanimljivo, ali stručnjacima sigurno predstavlja znak za neodgovorno djelovanje. Čitatelja se ne smije dovesti u zabludu da su ovo sve tiskovine koje se čuvaju u spremištima Državnog arhiva u Zadru. U gotovo svakom fondu postoji jedan određeni broj tiskanih proglašena, letaka, brošura i knjižica koje smo ovom prigodom zaobišli.

Kao što je gore rečeno, od oko 6000 komada tiskovina za ovu su izložbu izdvojena 103 izložka - 92 proglašena, uredbi, objave, naredbe, oglasi i pozivi te 11 službenih listova. Pri prvom pogledu na zadanu temu, *Službeno izvješćivanje u prošlosti*, odmah su se nametnule uredbi i objave državnih administrativnih i sudskih tijela svih onih uprava koje su vladale Dalmacijom. Daljnjim pregledavanjem kutija tiskovina svakim nam je danom postajalo sve jasnije da u središtu pažnje mora biti *običan čovjek*, onaj kome su svi ti proglašeni bili i namijenjeni. Sukladno tome, pokušao se stvoriti najbolji omjer između državnog i lokalnog, službenog i neslužbenog, ozbiljnog i dokoličarskog.

Poradi velikog broja vladavina, koje su se u ovih pet stoljeća izmijenile u Zadru i Dalmaciji, eksponati su izloženi u 6 slijedećih skupina: razdoblje mletačke uprave (kat. br. 1-18), razdoblje prve austrijske uprave (kat. br. 19-25), razdoblje francuske uprave (kat. br. 26-49), razdoblje druge austrijske uprave (kat. br. 50-80), razdoblje talijanske uprave (kat. br. 81-91), i dolazak partizana i stvaranje Demokratske Republike Hrvatske (kat. br. 92-103). Priča o njima govori o burnoj dalmatinskoj povijesti.

Neprekinuta je četverostoljetna mletačka vladavina u Dalmaciji ostavila brojne političke, upravne, gospodarske, jezikoslovne i druge tragove. Suprotno uvriježenom mišljenju da je Serenissima bila maćeha, koja je svjesnom promidžbom, osnivanjem škola na talijanskom jeziku, eksploatacijom naših bogatstava i svim drugim sredstvima, radila na štetu svojih prekomorskih podanika, nije u potpunosti točno. Naravno da je Republika prvenstveno imala na umu svoj probitak i zaradu, prije svega od redovnog ubiranja poreza i carina

(kat. br. 2 i 11), od proizvodnje i prodaje poljoprivrednih proizvoda (kat. br. 3 i 17), pobiranja soli i otvaranja specijaliziranih tržnica soli diljem Dalmacije (kat. br. 12); ali je, s druge strane, isto tako vodila računa da i *domaći* ljudi nešto rade i zarade (kat. br. 10 i 14). Dalmatinskom je čovjeku nudila svojevrsnu sudsku zaštitu (kat. br. 5 i 18) i podijelila im zemlju Nove stečevine te to uredno ubilježila u zemljišnim knjigama (kat. br. 7). Proglase je mletačka vlast obično tiskala na talijanskom jeziku kada se radilo o uputama ili naredbama namijenjenim službenicima (kat. br. 1, 2, 6, 9 i 13), crkvenim vlastima i gradskome stanovništvu koje je govorilo ili barem poznavalo talijanski jezik kao npr. izvješća o epidemijama (kat. br. 15) ili pravilima za održavanje viteškog turnira u Zadru (kat. br. 8). Kada se, međutim, mletačke vlasti obraćaju puku, uvijek je to na hrvatskom jeziku jer drugoga narod nije ni poznao (kat. br. 7, 10, 14, 17 i 18). Hrvatski historiografi (Ljubić, Novak, Peričić) se slažu da mletačka uprava nije činila mnogo za obrazovanje pučanstva, ali ih nisu ni pokušali preko jezika odnarediti, čemu svjedoče 52 izložena dvojezična proglassa iz Zbirke tiskovina Državnog arhiva u Zadru.

Ulaskom francuskih trupa u Veneciju, proljeće 1797. godine, gasi se slavna Republika Venecija. Pet mjeseci kasnije, Ugovorom u Campoformiju, Dalmacija i Istra pripadaju Austriji. Franjo I. Habsburg koncentrirao je vojsku i brodove za polazak na jug na čelu s generalima Matijom Rukavinom i Lusignanom. Stigavši u Zadar, ljeto 1797. godine, obojica izdaju proglass, Rukavina na hrvatskom, a Lusignan na talijanskom i hrvatskom jeziku, u kojima naglašavaju da sve mora ostati po starom (kat. br. 19 i 20) na veliko razočarenje stanovništva. Narod je mislio da je oslobođen i pripojen Hrvatskoj, da će feudalizam i kolonatski odnosi biti ukinuti, a dogodilo se samo to da su potvrđene stare privilegije, prava i uređenje. Obeshrabren odlukama iz Beča, Rukavina se brzo povlači, a

vrhovnu građansku vlast u Dalmaciji obnaša C. K. Dvorska komisija na čelu s komesarom. Najznačajniji i najsposobniji komesar iz tog razdoblja bio je Petar Goëss koji je počeo provoditi reorganizaciju uprave i sudstva te cjelokupnog života u Dalmaciji (kat. br. 21-24).

I dalje nije bilo mira među trima europskim silama Francuskom, Rusijom i Austrijom. Velik Napoleonov trijumf kod Austerlitz prisilio je Austriju na potpisivanje Požunskog mira na Stipanje 1805. godine kojim su Venecija, Dalmacija s Bokom te Istra pripali francuskoj Kraljevini Italiji, a njen vladar Eugen Napoleon imenuje generala Molitora, koji je već u veljači 1806. ušao u Zadar, za vojnog i građanskog guvernera pokrajine (kat. br. 26). Molitor je ubrzo krenuo dalje. Na čelo vojne uprave imenovan je general August Marmont, a civilne Vincenzo Dandolo dobivši naziv Generalnog providura za Dalmaciju (kat. br. 27) koji sa izrazitim žarom stupa na svoju funkciju (kat. br. 29). Nošen idealima Francuske revolucije i idejama prosvjetiteljstva, odmah se priklanja novoj organizaciji uprave i sudstva u Dalmaciji koje po prvi put biva jasno razdvojeno. Sudovanje je povjereno pomirbenim sucima: ukinuta je tortura, batinanje, uvedena je samo jedna vrsta smrtno kazne (kat. br. 32), a napose se ističe da su pred zakonom i na sudu svi jednaki. Utemeljuju se bilježnički arhivi (kat. br. 39), donose odredbe o pisanju oporuka u mjestima gdje ne postoji javnobilježnički ured (kat. br. 34), uspostavljaju standardi za rad u državnoj službi (kat. br. 31). U Dalmaciji još i danas žive uspomene o Francuzima koji su *sagradili ceste* (kat. br. 33 i 35) i *otvorili škole* - u Dandolovoj Dalmaciji, u samo četiri godine otvoreno je 30 osnovnih škola, sedam gimnazija, dva liceja u Zadru i Dubrovniku i visoka škola u Zadru u kojima se učilo po europskim programima s europskim udžbenicima (kat. br. 37). Dandolo se volio koristiti proglassima u obraćanju stanovnicima, a uz talijanski, u pravilu se

tiskaju dvojezični i trojezični, i što je za jezikoslovce posebno zanimljivo, proglassi samo na hrvatskom jeziku kao što je onaj Dandolo poznati *Narodu Dalmatinskomu* od 10. srpnja 1806. (kat. br. 29). Iste je godine počeo izlaziti i *Kraglski Dalmatin*, prve novine na hrvatskom jeziku uopće (kat. br. 30). Kako u to vrijeme pučanstvo Dalmacije nije bilo pismeno, ukazivala se potreba da se proglassi i naredbe usmeno priopće na mjestima gdje se puk i građanstvo najviše okupljalo. Najprikladnije je mjesto za to bilo u crkvi, za velike mise u nedjelje ili na blagdane, a posebna je dužnost župnika bila da čita i objašnjava proglass (kat. br. 29); plakati su se ravnopravno postavljali na određena mjesta kao npr. na crkvenim vratima, trgovima, glavnim ulicama gdje su bili dostupni pismenim ljudima. Stanje na terenu nije uvijek odgovaralo Dandolovim planovima i idejama. Brojne vojne trupe u pokrajini, prisilno novačenje domaćih mladića te stalne ruske pretenzije na ovaj teritorij dovele su, u svibnju 1807. godine do ustanka u Poljicima, polunezavisnoj kneževini u srednjoj Dalmaciji kojoj je Dandolo dokinuo stare mletačke privilegije. U pomoć su im priskočili Rusi i pobunili cijelo područje od Splita do Podgore i od Vrgorca do Imotskog. Tijekom lipnja 1807. godine Francuzi su odbili desant i iskrcavanje Rusa i upokorili Poljica. Ustanicima je suđeno (kat. br. 36), a Dandolo je došao u sukob s Marmontom poradi odmazde nakon pobune. Nakon Napoleonovih pobjeda nad Austrijom u bitkama po Hrvatskoj (kat. br. 41) te kod Beča (kat. br. 40) i Schönbrunskog mira 14. listopada 1809. godine napokon je jasno da Dalmacija, niti nacionalnim podrijetlom, niti raspoloženjem žitelja, ne pripada Kraljevini Italiji pa se sve hrvatske i slovenske pokrajine koje su bile pod Napoleonom, sjedinjuju u Ilirske pokrajine sa sjedištem u Ljubljani. Stanje se pomalo normalizira, kreće opskrba Zadra živežnim namirnicama i ogrjevom (kat. br. 42), donose se cjenici za razne proi-

zvođe (kat. br. 44), izlaze natječaji za inovacije (kat. br. 43), igra se lutrija (kat. br. 45), iz opticaja se povlače stare novčanice (kat. br. 46) i zatvaraju stari krediti (kat. br. 48). Svi su proglassi višejezični: talijanski, francuski, njemački i hrvatski, a proglass o zatvaranju kredita pod kataloških brojem 48 spada u rijetkosti u našim okvirima – naime, on je, uz navedene jezike, imao tekst i na slovenskom jeziku, tako da je to jedna od rijetkih peterojezičnih tiskovina do sad izloženih u Hrvatskoj! Službeni list ovog razdoblja izlazi u Ljubljani pod nazivom *Télégraphe officiel des Provinces illyriennes* (kat. br. 47).

Polu godine prije Napoleonove abdikacije (kat. br. 52), u listopadu 1813. austrijski barun Saverio Franjo Tomašić ulazi u Dalmaciju i biva imenovan njenim vojnim i civilnim guvernerom (kat. br. 50). U to se poratno vrijeme donosi cjenik živežnih namirnica (kat. br. 51) kako bi se spriječila nestašica i donose se razne zdravstvene upute: za borbu protiv zarazne bolesti kuge koja se pojavila uzduž granice s Turskom i u nekim dijelovima Dalmacije (kat. br. 53) i za postupanje s *prividno mrtvima i otrovanima* (kat. br. 57); također se tiskaju upute za sklapanje braka (kat. br. 55) i pravljenje kruha od krumpira (kat. br. 58). Car Franjo I. donosi odluku o polaganju prisege vjernosti austrijskoj carskoj kruni za stanovnike Dalmacije koja će se održati u Zadru (kat. br. 54). Postupno, bez žurbe izvršena je smjena francuskih s austrijskim zakonima, što je tipično za novu vladavinu. Vrhovno upravno tijelo postaje *C. K. Vlada za Dalmaciju* na čelu s namjesnikom i ostaje sve do 1850. godine. Austrijske vlasti oslanjaju se na vladajući sloj, stranoga i domaćeg podrijetla (kat. br. 64), koji uglavnom žive od državnih plaća, daće i tlake kolona i kmetova. Vlada donosi različite propise, kao npr. o sprječavanju nepotizma pri zapošljavanju u državnim uredima (kat. br. 60) te poziva na proslavu povodom otvaranja ceste preko Velebita (kat. br. 61); gimnazija u Zadru nastavlja

s radom (kat. br. 63); kulturna događanja su oskudna, ali ipak postoje premda su većinom namijenjena vladajućem sloju i velikom broju doseljenog činovništva (kat. br. 65). Potom stiže revolucionarna 1848/49. godina kada nezadovoljni narod Habsburške monarhije svrgava dotadašnji birokratski i policijski sustav i omraženog kneza Metternicha. Ban Josip Jelačić biva imenovan civilnim i vojnim guvernerom Dalmacije (kat. br. 66) čime se napokon, barem nominalno, ujedinjuje većina hrvatskih povijesnih i etničkih područja. Stanovništvo kliče banu i veliča prijelaz iz apsolutističkog na ustavni život ne znajući da će im, nakon nepune godine, biti opet nametnut restriktivan *Oktroirani Ustav* (kat. br. 69). Stvorena je nova politička karta Europe (kat. br. 68), a u Dalmaciji su se iskristalizirale tri političke struje: autonomistička, koju su zagovarali italo-dalmati i slavo-dalmati u okviru Austrije, legitimna, koja je bila za održavanje postojećeg stanja te aneksionistička ili narodnjačka struja, koja je zagovarala sjedinjenje Dalmacije s Banskom Hrvatskom i pred svake izbore bila vrlo aktivna u animiranju svojih pristaša (kat. br. 75 i 78). U kolovozu 1850. godine provodi se novo upravno uređenje Dalmacije u kojem se ponavlja vodeći položaj namjesnika a vladu zamjenjuje *Namjesništvo (Staahtalterei, Luogotenenza)*. Prvi C. K. Namjesnik Lazar Mamula donosi, među ostalim, i uredbu o rušenju bespravno sagrađenih kuća (kat. br. 71) što je u ovom trenutku u Hrvatskoj jako aktualno. Donose se naputci za objavljivanje službenih proglassa i objava u mjestima gdje nema općinskih ureda i sudskih vlasti (kat. br. 70). Za to su bili zaduženi *čauši* koji su morali okupiti pretežno nepismeno stanovništvo i nakon toga im pročitati oglas. Poziv na okupljanje najavljuvao se trubljenjem, zvonjavom, bubnjanjem, vikanjem ili hicem iz kubure, čitanje se obavljalo u sredini trga, pred općinom, ložom ili, najčešće, pred crkvom. U drugom dijelu 19. stoljeća povećava se broj

plakata kojeg tiskaju pojedinci, grupa osoba, stranke ili društva, a najčešće se odnose na kakav prigodni događaj ili priredbu (kat. br. 72, 73, 74, 79), ili na promidžbene letke privatnih firmi – jedan, takav, također peterojezičan (talijanski, njemački, francuski, engleski, španjolski) reklamira *liker za želudac* Vlahov koji se proizvodi u Šibeniku.

Nakon stoljetne austrijske vladavine Zadar i Dalmacija nisu dočekali bolje dane. U Zadar su već 4. studenog umarširale talijanske vojne snage, a iza toga su krenule i u ostale dijelove Dalmacije. Vojno zapovjedništvo imenuje okupirano područje *Dalmacija i dalmatinsko i korčulansko otočje* i za guvernera imenuje viceadmirala Enrica Milla koji u pokrajini održava red i mir do mirovnih pregovora a svoje proglose tiska dvojezično (kat. br. 81 i 82). Nakon *Rapala* Zadar ostaje s druge strane granice, a talijanski gradonačelnik Zadra, Luigi Ziliotti, izdaje oduševljene proglose građanima (kat. br. 83) i šalje brzojave zahvale talijanskom kralju Viktoru Emanuelu III. (kat. br. 84). Uzlet Mussolinija i fašista brzo se osjetio i u Zadru. Ustrojene su lokalne organizacije koje aktivno promiču svoje stavove i osnivaju svoje udruge (kat. br. 85, 86, 91). Do početka Drugog svjetskog rata Zadar demografski i ekonomski tone, izoliran i sam, iako svakodnevica daje privid normalnog života (kat. br. 87-90). Nakon što je u Italiji srušen Mussolini, nova Badoglioova vlada je 8. rujna 1943. godine proglasila primirje i izašla iz rata. U grad ulaze Nijemci a u studenom 1943. počinju saveznička bombardiranja grada koja su trajala punu godinu dana. Partizani ulaze u razoreni i opustjeli Zadar 1. studenog 1944. donoseći svoju doktrinu (kat. br. 93, 94, 97 i 98). No, kako život uvijek ide dalje, Okružni Narodni odbor Zadar poziva građane da prijave ratne štete (kat. br. 95), organiziraju tečajeve hrvatskog jezika (kat. br. 96) i preuzmu svoje potrošačke kartice, popularno nazvane *točkice*, za opskrbu prehrambenim namirnicama.

Priređuju se sportski događaji (kat. br. 99) i kino projekcije (kat. br. 101). Svjedoci smo da je prošlo još pedesetak godina dok su Zadar i Dalmacija konačno, zajedno s drugim dijelovima *Lijepe naše*, stvorili državu Hrvatsku, onu koju su cijelo ovo vrijeme sanjali, i u njoj dosegli razinu slobode i demokracije svog prirodnog europskog okruženja.

I na kraju koristimo prigodu zahvaliti našim kolegama: Jurici Badžoki iz Restauratorske radionice Držav-

nog arhiva u Zadru na pomoći oko pripremanja izložaka, Tomislavu Vrsaljku za fotografsku i informatičku podršku, Denisu Martinoviću na prijedlozima za vizualni izgled te, ponajviše, našoj bivšoj kolegici, arhivistici u mirovini, profesorici Mileni Vlahov koja je usustavila zbirku iz koje su izvučeni proglassi te napravila precizan analitički inventar bez kojega bi rad na ovoj izložbi bio *Jobov posao*.

Autorice

Kat. br. 1
Zaključak mletačkog Velikog vijeća iz 1488.

Kat. br. 16

Dozvola za proizvodnju lijeka iz 1785.

Kat. br. 12

Venecija, 22. svibnja 1766.

Ured za sol mletačke Vlade izdaje detaljne propise o tržnicama soli u Dalmaciji koje moraju biti u Zadru, Šibeniku, Makarskoj, Korčuli, Splitu, Čitluku i na Hvaru te detaljno određuje postupke trgovine solju.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 2, br. 63

Kat. br. 13

Venecija, 18. rujna 1780.

Odredbe mletačkog Senata o vrijednosti novca, venecijanskog cekina, talira i srebrenog venecijanskog du-

kata, te se poradi lakše trgovine u pograničnim područjima dopušta optičaj i nekim stranim monetama.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 3, br. 54

Kat. br. 14

Venecija, 22. rujna 1781.

Vijeće Desetorice produžuje investituru rudnika pakline u Vrgorcu braći Kačić, braći Grubišić, braći Ivičević, braći Lučić i Ivanu Pervanu i partnerima te se propisuju točni uvjeti po kojima oni zadržavaju koncesiju nad rudnikom.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 3, br. 62

Kat. br. 15

Venecija., 14. lipnja 1784.

Angelo Diedo, providur za Dalmaciju i Albaniju, izvješćuje o nadzoru koji je obavio u Dalmaciji spominjući pritom teško stanje u Splitu poradi zaraznih bolesti, tj. kuge koja dolazi iz Bosne, a koje se širi sve do otoka Paga. Navodi se da Kvarnersko otočje, uključujući i otok Rab koji administrativno pripada Dalmaciji, zasad nisu zahvaćeni epidemijom.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 4, br. 11

Kat. br. 16

Venecija, 26. rujna 1785.

Ured za zdravstvo mletačke vlade izdaje dozvolu liječniku Santu Bertoliniju iz Venecije da proizvodi lijek pod nazivom „Melem od voska“ za liječenje hunjavice koja zahvaća oči, uši i druge dijelove glave. Točno se opisuje način primjene i daje njegova cijena.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 4, br. 24

Kat. br. 17

Venecija, 8. svibnja 1786.

Vijeće za trgovinu mletačkog Senata vlade donosi odredbe o radu tvornice duhana u Ninu: općina je dužna ceste, prema tvornici, održavati prohodnima, svi zaposlenici podliježu kaznama za neispunjavanje svojih radnih obaveza ili nanošenje štete tvornici i proizvodnji, kazne za sve vlasnike životinja koje uđu u polje duhana te zabrana sadnje duhana drugim žiteljima općine Nin.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 4, br. 28

Kat. br. 18

Zadar, 11. srpnja 1790.

Proglas generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju Angela Dieda kojim najstrože zabranjuje krvnu osvetu koja je duboko ukorijenjena u selima dalmatinskog zaleđa, te zaraćene obitelji upućuje na mirenje kod seoskih glavara. Primjenu rečene naredbe moraju nadgledati kapetani i serdari.

jezik: talijanski i hrvatski (ćirilica)

HR-DAZD- 386, kut. 5, br. 17

Kat. br. 19

24. lipnja 1797.

Proglas generala Matije Rukavine, baruna Bojnogradskog i viteza austrijske carice Marije Terezije, pri ulasku austrijske vojske u Dalmaciju početkom ljeta 1797. kada se, poslije 400 godina, gasi mletačka vlast nad Dalmacijom. U svom nastupu pozdravlja dalmatinski puk i želi mu dobrodošlicu te poziva sve suce, službenike, glavare, biskupe, svećenike i sav narod da ne podliježu glasinama o zlim namjerama nove vlasti.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 6, br. 31

Kat. br. 20

Zadar, 10. srpnja 1797.

Proglas austrijskog general-bojnika Lusignana, privremenog upravitelja Dalmacije, da se svi porezi, a posebno desetina i travarina, moraju nastaviti plaćati po starom. Obvezuju se svi pukovnici, serdari i starješine da pod osobnom odgovornošću osiguraju da njihovi podanici na vrijeme plate travarinu, a skupljačima desetine se preporuča da ih nitko i ništa ne smije spriječiti u obavljanju njihovog zadatka. Za sve one koji odbiju platiti svoje obveze predviđeno je trenutačno uhićenje i, uz naknadno plaćanje, kazna koju će izreći mjerodavna vlast.

Jezik: talijanski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 6, br. 35

Kat. br. 21

Zadar, 21. ožujka 1803.

Proglas Privremene Vlade za Dalmaciju na čelu s dvorskim komesarom Pietrom Goëssom o osiguranju stalne i dovoljne opskrbljenosti Zadra mesom poradi brojnog naroda i vojske koja obitava u gradu. Stoga se pozivaju svi zainteresirani da vladi predoče svoje privatne projekte o nabavi i opskrbi grada mesom. Ukoliko ih vlada ocjeni dobrima, pri čemu je najvažnija sigurnost opskrbe i povoljne cijene, s dobavljačima će se sklopiti ugovor. Ovaj se proglas ima predočiti i C. K. vlastima Trsta, Istre, Rijeke i Senja.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 8, br. 24

Kat. br. 22

Zadar, 4. travnja 1803.

Oglas C. K. dvorskog komesara Pietra Goëssa o uspostavljanju brdske poštanske veze Zadar-Vrgorac i dužobalne poštanske veze Zadar-Metković od dana 2. svibnja. Veze će se održavati dva puta tjedno, ponedjeljkom i petkom. Kočija kreće iz Zadra u 12 sati, a usputne stanice su Benkovac, Knin, Sinj i Imotski, a dolazak u Vrgorac predviđen je petkom i utorkom ujutro u 10 sati. Dužobalna linija također kreće iz Zadra ponedjeljkom i petkom u 12 sati sa stajanjima u Skradinu, Šibeniku, Trogiru, Splitu, Omišu i Makarskoj s predviđenim dolaskom u Metković petkom i utorkom u 20. 30 sati.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 8, br. 28

Kat. br. 23

Zadar, 18. listopada 1803.

C. K. Vlada za Dalmaciju i školski odbor javne Gimnazije Sv. Krševana obavještavaju da Opća gimnazija počinje s radom. Obuhvaćat će tri programa: opći studij - *gramatika*, studij umjetnosti i književnosti - *belle arti*, te studij filozofije. Dana 3. studenog počinje s radom Opća gimnazija dok će se druge dvije naknadno otvoriti. U oglasu se navode i točni predmeti koji će se podučavati u pojedinim programima, a ispiti će se održavati dva puta godišnje, jedan prije Uskrsa a drugi na kraju školske godine. Svi mladići imaju pravo upisa a plaćat će se i simbolična školarina od jednog fiorina mjesečno po učeniku.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 8, br. 53

Kat. br. 24

Zadar, 1803.

Školski odbor javne Gimnazije Sv. Krševana objavljuje predmete koji će se poučavati u Općoj gimnaziji zajedno s rasporedom sati po danima i mjesecima. Navodi se da će se u školu primati samo učenici koji već znaju čitati. Opća gimnazija trajat će 3 godine, a podučavat će talijansku i latinsku gramatiku, aritmetiku, geografiju, povijest i agronomiju, dok će se subotom ujutro održavati vjeronauk i evanđelički moral. Ispiti će biti javni te se točno navodi sastav ispitivačke komisije.

Trojici učenika koji na kraju školske godine postignu najbolje rezultate do dijelit će se nagrade.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 8, br. 18

Kat. br. 25

Zadar, 1805.

Lunario di Zara per l'anno 1805. ad uso della Dalmazia
Godišnjak za 1805. godinu. U njemu se nalaze razne informacije kao što su godišnji kalendar s imenima svetaca, popis pomičnih blagdana, počeci i kraj godišnjih doba, mjesečeve mijene, ali i politička slika Europe s vladajućim kućama, brojem stanovnika u državama i većim gradovima te na primjer vozni red dalmatinske pošte. U ovom priručniku nalazimo zanimljiv podatak da je Zemlja te godine brojala oko milijardu stanovnika, a dalmatinski gradovi abecednim redom: Dubrovnik 7000, Split 6000, Šibenik 5000 i Zadar 14604 stanovnika.

jezik: talijanski

HR-DAZD- knjižnica, Per. b-31

Kat. br. 26

Zadar, 19. veljače 1806.

Proglas generala Matije Dumasa kojim izvješćuje Dalmatince da se Dalmacija mirom u Požunu pripaja francuskom Kraljevstvu Italije. Njegova visost princ Eugen Napoleon, potkralj Italije postavlja generala Gabriela Molitora za generalnog providura bivše Mletačke Republike i povjerava mu upravljanje civilnih i vojnih poslova u Dalmaciji.

jezik: francuski, talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 9, br. 15

Kat. br. 27

S. Cloud, 26. travnja 1806.

Obavijest o imenovanju člana Vijeća znanstvenika i Nacionalnog instituta, fizičara i kemičara, Vicka Dandola za Generalnog providura Dalmacije.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 9, br. 48

Kat. br. 28

Zadar, 10. srpnja 1806.

Pismo Vicka Dandola upućeno župnicima u kojem obećava da će ih posjetiti i osobno se založiti kod cara Napoleona da odabere za nadbiskupe

Kat. br. 19

Proglas generala Matije Rukavine iz 1797.

i biskupe najbolje redovnike Hrvate. Na proglasu se može vidjeti i vlastoručni Dandolo potpis.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 10, br. 10

Kat. br. 29

Zadar, 10. srpnja 1806.

Dandolo proglas *hrabrom i vjeronom narodu dalmatinskome* povodom njegovog stupanja na dužnost Generalnog providura Dalmacije u kojemu obećava da je spreman raditi u njihovu korist te da se uzda u brzi preporod naroda i cijele pokrajine. Na samom dnu stoje upute da se proglas mora istaknuti na svim javnim mjestima i na vratima crkava, te da ih svaki župnik mora pročitati s oltara

uzastopce tri dana *da bude od svakoga dobro razumljen.*

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 10, br. 12

Kat. br. 30

Zadar, 11. listopada 1806.

Kraljski Dalmatin, br. 14

Prvi broj novina «*Il Regio Dalmata – Kraglski Dalmatin*» tiskan je dana 12. srpnja 1806. godine. Tadašnja je francuska uprava za svoju novu pokrajinu Dalmaciju pokrenula dvojezični službeni list i to su bile prve novine na hrvatskom jeziku. Odluku o pokretanju lista donio je sam car Napoleon, i to pod prvotno određenim imenom *Dalmata Veneto*. Po vremenu izlazenja list je bio tjednik,

Kat. br. 60

Proglas o zabrani zapošljavanja rodbine iz 1827.

Kat. br. 33*Zadar, 2. travnja 1807.*

Poziv Generalnog providura V. Dandola Dalmatincima na sudjelovanje u izgradnji putova jer je zemlja bez putova divlja država bez društvenog napretka u kojoj se ljudi ne poznaju, i u kojoj ne može biti zanata i trgovine.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 13, br. 3

Kat. br. 34*Zadar, 24. svibnja 1807.*

Upute župnicima i kapelanima u Dalmaciji izdanih na temelju kra-

ljevog dekreta od 15. svibnja 1807. godine o tome kako se trebaju sastavljati i što sve moraju sadržavati oporuke. Upute su upućene upravo svećenicima jer u mjestima, u kojima nije bilo javnih bilježnika, oni su bili ti koji su ih sastavljali.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 13, br. 25

Kat. br. 35*21. rujna 1807.*

Tablica koju je izradio kapetan Zavoro, glavni inženjer, a pokazuje udaljenosti pojedinih mjesta u Dal-

maciji, od Zadra do Opuzena, izražene u talijanskim miljama.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 14, br. 43

Kat. br. 36*Split, 4. listopada 1807.*

Specijalna vojna komisija, koju je imenovao francuski general August Marmont, izdala je presudu ustaničima iz Poljica, Omiša, Makarske i susjednih mjesta optuženima za veleizdaju i pokušaj svrgavanja francuske vlasti u Dalmaciji te za kriminalne radnje udruživanja s neprijateljima države Rusima i poticanje naroda na pobunu. Dio optuženih osuđen je na smrt i konfiskaciju imovine dok je dio oslobođen svih optužbi. Proglas je velikog formata 1800 x 900 mm.

jezik: francuski, talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 14, br. 53

Kat. br. 37*Milano, 15. listopada 1807.*

Državni delegat savjetnik i glavni ravnatelj javne nastave francuske Kraljevine Italije Moscati donosi popis knjiga i autora po predmetima koje će se koristiti u svim gimnazijama, osnovnim i drugim školama na području cijele Kraljevine Italije. Izvršne vlasti dužne su osigurati udžbenike, a ukoliko se dogodi da ih nema dostatan broj, o tome se mora obavijestiti Glavna uprava za javnu nastavu te će ona onda procijeniti hoće li tiskati dodatan broj knjiga ili će naći zamjenski udžbenik.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 14, br. 61

Kat. br. 38

Almanacco di Zara per l'anno 1808. ad uso della Dalmazia

vidi kat. br. 25

HR-DAZD- knjžnica, Per. b-31

Kat. br. 39*Zadar, 10. travnja 1808.*

Odluka Vicka Dandola, Generalnog providura za Dalmaciju, o utemeljenju bilježničkih arhiva u cijeloj Dalmaciji. Uspostavljena su dva generalna arhiva, u Zadru i Splitu te 11 pomoćnih arhiva.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 17, br. 8

Kat. br. 40*Pariz, 18. svibnja 1809.*

Službena vijest koju je u Dalmaciju donio pukovnik Guéheneuc o Napoleonovoj pobjedi kod Beča i ulasku njegove vojske u grad 12. svibnja te godine. U tekstu se Napoleon izruguje austrijskoj carskoj dinastiji jer je nečasno pobjegla iz grada te su, kao u *Medeji svoju djecu*, narod ostavili u razrušenom i zapaljenom gradu i prepustili ih masakru francuskih vojnika.

jezik: talijanski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 19, br. 69

Kat. br. 41*Zadar, 26. svibnja 1809.*

Izvadak iz službenih novina *Kraglski Dalmatin (Reggio Dalmata)* br. 21 koje je izdavalo Generalno providurstvo u Zadru o okršaju francuske vojske s Austrijancima u blizini Gospića. Izvješćuje se da je usprkos boljoj poziciji u kojoj se nalazio neprijatelj i znatno većem ljudstvu, francuska vojska postigla uspjeh, zarobila tisuću austrijskih vojnika i 20 zapovjednika te preostalu vojsku natjerala u bijeg. U oči upada nemušt prijevod talijanske riječi *estratto* koja ima dva značenja, izvadak, isječak i ekstrakt soka, a na proglasu je preveden kao „sok naredbenih knjiga“ umjesto „izvadak naredbenih knjiga“.

jezik: talijanski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 19, br. 85

Kat. br. 42*Zadar, 3. kolovoza 1809.*

Glavni policijski načelnik Opinel izdaje proglas stanovnicima Dalmacije i dalmatinskih otoka o primirju koje je postignuto između generala baruna Maurelliana, upravitelja Zadra i austrijskog vojnog zapovjednika baruna Kneževića i admirala pukovnika Delonića. U sporazumu se određuje način komunikacije između teritorija, putovi i načini opskrbe gradova mesom, kruhom, grahoricama, drvom, uljem i vinom. Policijski načelnik također poziva stanovnike pridržavanje svih odredbi primirja kako bi im se olakšao život dok vladari suprotstavljenih strana ne postignu konačan dogovor. Zanimljiv detalj se nalazi u hrvatskom dijelu proglasa

gdje se grad Zadar naziva *Tvardogradom od Zadra*.

jezik: francuski, talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 20, br. 36

Kat. br. 43

Ljubljana, 7. svibnja 1810.

Napoleonov dekret, o nagradi od milijun franaka onome, bez obzira na nacionalnost, koji osmisli najbolji stroj za pređu lana po uzoru na stroj za pređu pamuka. O najboljem rješenju odlučuje i nagradu isplaćuje Ministarstvo unutarnjih poslova.

jezik: francuski, talijanski, njemački i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 21, br. 31

Kat. br. 44

Rijeka, 20. srpnja 1810.

Generalni guverner Ilirskih pokrajina izdaje na znanje voditeljima i posrednicima Uprave za duhan Ilirskih pokrajina Opći cjenik po kojem se može prodavati duhan na cijelom teritoriju pokrajine. Cjenik donosi razne vrste duhana, njegovu cijenu pri prodaji na veliko i na malo te u dvije valute, bečkoj i venecijanskoj.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 22, br. 5

Kat. br. 45

Trst, 6. listopada 1810.

Generalni direktor carske lutrije, Emmanuele Leboeuf, izdaje upute i odredbe u pogledu carske lutrije u Ilirskim pokrajinama. Lutrija će se održavati u Ljubljani, glavnom gradu Ilirskih pokrajina, tri puta mjesečno, 4., 14., i 24. u mjesecu s početkom u 10 sati. Prva je zakazana 14. studenog 1810. Igrat će se sa 90 brojeva, a listići će se, osim u Društvenom klubu u Ljubljani gdje se brojevi izvlače, moći kupiti i u poštanskim uredima. Određena je i visina minimalne uplate od 5 centi.

jezik: francuski, talijanski, njemački

HR-DAZD- 386, kut. 22, br. 20

Kat. br. 46

Ljubljana, 2. studenog 1810.

Odredba Generalnog guvernera Ilirskih pokrajina u pogledu optičaja novca po kojoj se ukidaju određene kovanice i zamjenjuju drugima te se priopćava da se od 5. studenog te

godine nitko ne može prisiliti na prihvaćanje ukinute kovanice.

jezik: francuski, talijanski, njemački i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 22, br. 27

Kat. br. 47

Trst, 3. travnja 1811.

Télégraphe officiel des Provinces illyriennes, br. 27

Službeno glasilo francuske uprave sa sjedištem u Ljubljani. Glasilo je zamislio i pokrenuo Auguste Frédéric Vieesse de Marmont, duc de Raguse, Napoleonov doglavnik za hrvatske i slovenske krajeve pod francuskom jurisdikcijom. *Telegraf* se po Marmontovu naumu trebao tiskati na francuskomu jeziku te istodobno na njemačkom, talijanskom i *ilirskom* (hrvatskom). U razdoblju od 1810. do 1813. godine pojavilo se 311 brojeva na francuskom, a na njemačkom i talijanskom znatno manje.

jezik: francuski

Kat. br. 48

Pariz, 16. veljače 1812.

Ministar financija i državni tajnik Francuske donose izvadak iz zakona o zatvaranju i plaćanju kredita podignutih prije 1. siječnja 1811. godine. Proglas sam po sebi sadržajno nije naročito interesantan, ali predstavlja pravu zanimljivost jer je tiskan na pet jezika.

jezik: francuski, talijanski, njemački (gotica), slovenski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 24, br. 8

Kat. br. 49

Almanacco zaratino per l'anno 1813.

Osim podataka navedenih pod kataloškim brojem 25, ovaj godišnjak još nudi pregled uprave i sudova u Dalmaciji i ljudi koji obnašaju upravne i pravosudne funkcije, popis biskupija i nadbiskupija te novo uvedene mjere, težine i novčanice.

jezik: talijanski

HR-DAZD- knjižnica, Per. b-31

A V V I S O.

Pei primi di ottobre pr. v. sarà ridotta perfettamente a termine la strada a traverso degli alti monti del Vellebich che forma il confine fra la Dalmazia, e la Croazia, e che fino ad ora divideva le due provincie per modo, che con grave pericolo di vita se ne valicava la sommità — strada che avendo l'inclinazione non maggiore di quattro pollici diviene rotabile per carriaggi con ogni sorta di peso.

È questo un monumento della non mai abbastanza decantata magnanimità, e munificenza di SUA MAESTÀ il nostro graziosissimo IMPERATORE e RE costruito con dispendio di somme molto rilevanti, e la mercè di sforzi straordinari degli esecutori, che nel solo corso di quest'anno fecero scoppiare più di trentamila mine — monumento grandioso da porsi a paragone di qualsiasi opera romana.

La solennità dell'apertura di questa strada, che riuscirà d'immenso vantaggio per la Dalmazia, sarà con pubblico Ufficio Divino celebrata a cielo scoperto nel luogo, ove si dovettero vincere le più grandi difficoltà.

Il giorno festissimo del quattro ottobre p. v., onomastico del nostro AMATISSIMO MONARCA e clementissimo P. AVE. è destinato all'oggetto.

Colla i Dalmati daranno libero sfogo ai loro più vivi, e leali sentimenti di riconoscenza; e dal profondo dei loro cuori fedelmente devoti al Sovrano ed ottimo Padre inalzeranno fervide preci all'Omnipotente per la lunga conservazione di SUA MAESTÀ l'IMPERATORE e RE e di tutta l'Augustissima Imperiale Reale famiglia.

E per animare poi nella miglior maniera possibile questa festa popolare da sì lungo tempo attesa, e così tanto cara ad ogni Dalmata saranno dedicate le ore pomeridiane del detto giorno a diversi giuochi nazionali, per cui avrà luogo la distribuzione di premj adattati ai per uomini, che per donne, che vi prenderanno parte, giusta il seguente dettaglio:

CORSA DI UOMINI.

- 1.º Premio. Fiorini quattordici.
- 2.º detto Fiorini dieci.
- 3.º detto Fiorini sei.

CORSA DI RAGAZZE.

- 1.º Premio. Una Beretta rossa ricamata con n.º 21 pezzi da 20 car. assicurati su cordelina di seta.
- 2.º detto Una Beretta rossa ricamata con n.º 15 pezzi da 20 car. assicurati come sopra.
- 3.º detto Una detta con 11 pezzi da car. 20.
- 4.º detto Una detta con 9 pezzi da car. 20.
- 5.º detto Una detta con 5 pezzi da car. 20.

GIUOCO DELLA CUCAGNA PER MARINAJ.

- 1.º Premio. Fiorini dieci.
- 2.º detto Fiorini otto.
- 3.º detto Fiorini cinque.

GETTO DELLA PIETRA.

- 1.º Premio. Fiorini dodici.
- 2.º detto Fiorini otto.
- 3.º detto Fiorini cinque.

GIUOCO DELL'OCGA.

In quattro punti con un premio per cadauno di fiorini quattro.

È superfluo però di avvertire, che come in tale occasione faranno a gara gli intervenuti di manifestare pubblicamente i non dubbj sensi di suddita fedeltà e divozione, da' quali essi si sentiranno vivamente penetrati, così si farà premura ciascuno di comparirvi con quell'esterno decoro, che le particolari circostanze lo permettono, e lo esige la solennità della giornata, usando soprattutto l'attenzione, che i capelli sieno pettinati, nette le biancherie che si avranno indossate, e che gli abiti se per avventura usati e logori non presentino mai delle straccature, ma sieno convenientemente rappezzati.

Zara li 6 settembre 1832.

JAVLJEGNE.

Za prvi Listopada bližnoga dofašnoga biche po sve sverfen put priko visoke planine Velebicha, koja čini međaj među Dalmacijom, i Kroatijom, i koja dosada razdijevalje dvi Provincije po ti način, da s' tekim rizikom od xivota prolaziasse versi — put, koji neimajuči više od četiri persta prigruja pridavachesse vertenju kočija sa svakom verstom od utega.

Onje jedna spomena od nigda dosta hvatjene dobrostivosti, i blagodaromati VELICANSIVA SAJEGA primolovoga CESARA i KRALJA sgradjena s' arcamo prirelikim, i s' prikobigajnim trupom od izverjetlja, da iz među teka ove same godine činilju uplatiti više od trideset hiljadā minā. Spomena privelika, kojasse može prilikovati kojimni drago rimskoj sgradjji.

Blagdan otvorenja ovoga puta, kojisse biti od privilekije koristi Dalmacij, biche svetkovā Svetom Misom na otvorenu ondi gđiasse imale prihobiti mješje munnosti.

Dan prigecitni četiri Listopada dofašnoga imeni nasega pripoljubljenoga Samovladoca, i pridobitovoga Oca jest odredjen za ovu sverhu.

Ondi Dalmatini močje izkazati svoju xivu, i serce na harnost, i iz dubine njihova vira serca bogoljubni uzdignuče za svoga KRALJA i primolovoga Oca gocu che molje Svevoluchenna Boga, za podexanje NJEGOVA VELICANSIVA, i sve njegove primannosite CESARISE i KRALJISE obitili.

A za usjeti i osiviti kakose budde moglo bolje ovi pučki blagdan odavno čekān, i toliko ngodan svakomu Dalmatinu, biche odredjene ure polutnevne istoga dneva za razlike igre narodske, za koje biche razdijeni prikladni darovi toliko ljudem koliko xezam, koje budu igirati, ovako kako sliđi:

TERKANJE LJUDI.

1. Dar. Fiorinā cetternast.
2. d. Fiorinā deset.
3. d. Fiorinā šest.

TERKANJE DIVOJKAA.

1. Dar. Jedna Kappa ceterjena navezena su dvaestjednju Cvanicku vezanu s' gajtanom svionim.
2. d. Jedna Kappa ceterjena navezena su petnaest Cvanickā vezanā kako s' gore.
3. d. Jedna Kappa su jolanaest Cvanickā.
4. d. Jedna Kappa su detet Cvanickā.
5. d. Jedna Kappa su pet Cvanickā.

IGRA OD KUKANJE ZA MORNARE.

1. Dar. Fiorinā deset.
2. d. Fiorinā osam.
3. d. Fiorinā pet.

ITANJE KAMENA.

1. Dar. Fiorinā dvanaest.
2. d. Fiorinā osam.
3. d. Fiorinā pet.

IGRA OD GUSKE.

U' četiri punta s' darom od četiri fiorinā za svakoga.

Nije potrebno napomenuti, da kako u' tog prigodi naticachesse svi koji pridū istumaciti načinom ocitni svoja virmost i poklonstvo od koji čutichesse ganati, tako nastojache svi prihiti s' onom izvankom pristojnoju, koju dopuštaju osobite okolostine; i izakuje blagdan imajuchi za najviše pomnju, da vlasti buddu izcejljani cisto penitencij, kojasse budde imati na sebi, i da odiche, ako i proderane, nebuddu razderte, nego pristojno zakerpljene.

U' Zadru na 6 Rujna 1832.

Kat. br. 61

Oglas povodom otvorenja ceste preko Velebita iz 1832.

Kat. br. 50

Knin, 27. listopada 1813.

Proglas o imenovanju baruna Savaria Tomašića, generala i viteza reda Marije Terezije, za vojnog i civilnog guvernera Dalmacije, Dubrovnika i Boke Kotorske.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 26, br. 4

Kat. br. 51

Zadar, 5. siječnja 1814.

Proglas gradonačelnika Zadra koji, na temelju carske naredbe, određuje cjenik živežnih namirnica kojega se moraju držati trgovine jestivom ro-

bom, gostioničari i mesari, a u slučaju nepridržavanja navedenih odredbi vlasnici će snositi propisane kazne.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 26, br. 5

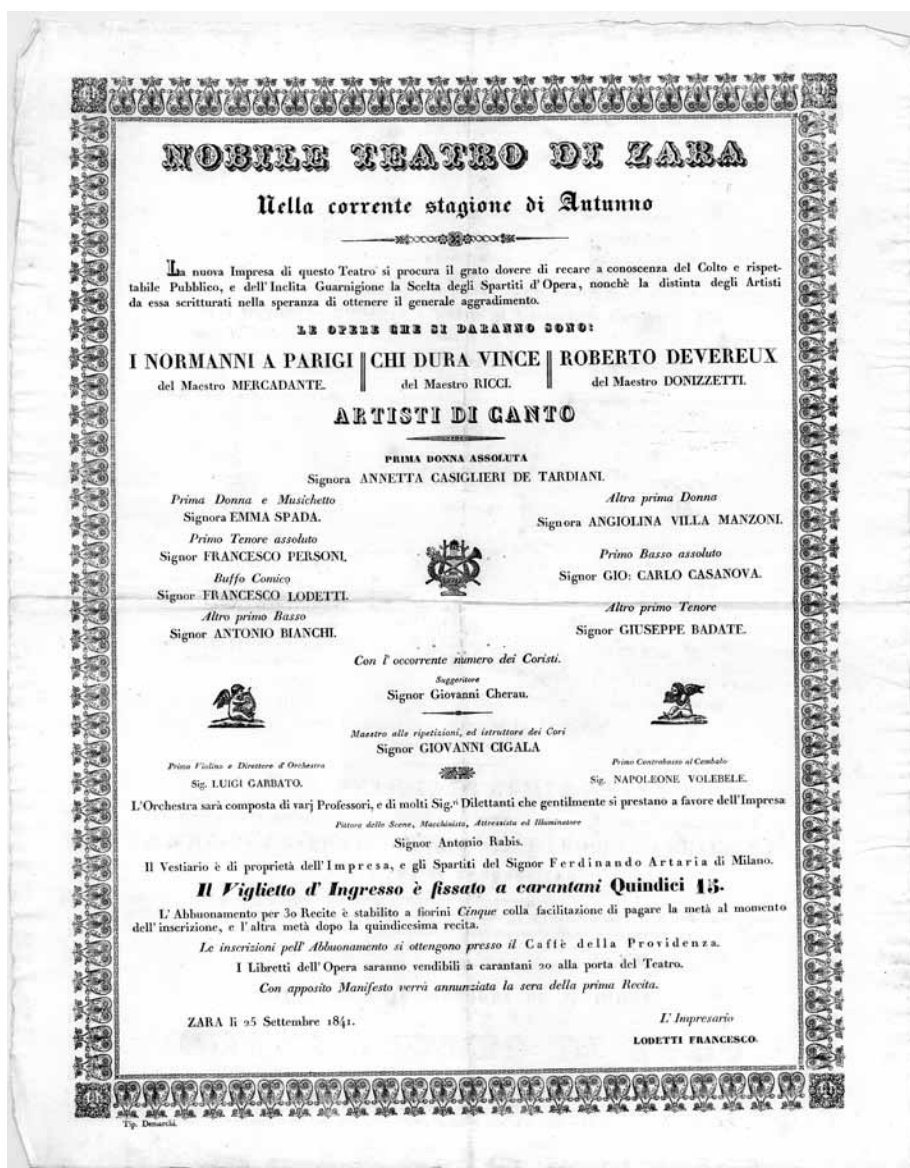
Kat. br. 52

Zadar, 1. svibnja 1814.

Obavijest o abdikaciji s trona cara Napoleona Bonaparte 11. travnja 1814. godine prenesena iz novina *Osservatore Austriaco* koji se poziva na francuski list *Monitore*.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 26, br. 30

Kat. br. 65 Program kazališne sezone za 1841. *Teatro Nobile***Kat. br. 53***Zadar, 6. lipnja 1815.*

Upute za borbu protiv kuge koja se pojavila u nekim dijelovima Dalmacije 1815. godine i to oko Sinja, Splita i Makarske, uspostava sanitarnih kordona uzduž granice s Turskom i uz rijeke Cetinu i Krku te strogi vojni nadzor nad kordonima.

jezik: njemački, talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 26, br. 16

Kat. br. 54*Zadar, 25. kolovoza 1814.*

Naredba austrijskog cara Franje I. od 23. srpnja 1814. godine da pučanstvo pokrajina koje su bile pod francuskom vladavinom ima položiti prisegu vjernosti, a za stanovnike Dalmacije, Dubrovnika i Albanije ona će se

održati 4. listopada u Zadru.

jezik: talijanski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 26, br. 43

Kat. br. 55*Beč, 20. travnja 1815.*

Uredbe o pravu sklapanja braka. Detaljno su opisana sva prava i dužnosti zaručnice i zaručnika pri sklapanju braka. Uredba kaže da se mogu vjenčati dvije osobe, muško i žensko, da po svojoj volji mogu zauvijek živjeti zajedno, roditi djecu i biti jedan drugome od pomoći. *Bijesni, mahnuti, slabi i nedorasli nemogu učiniti zakonito vjenčanje*; ako muž nakon vjenčanja nađe ženu s drugim može tražiti poništenje braka dok, istovremeno muškarac može biti oženjen samo s jednom ženom; rođaci se ne mogu ženiti; za valjanost vjenčanja

treba biti *napovijed*; navedena su i pravila vjenčanja katolika i nekatalika, mjesto održavanja vjenčanja te da *žena dobavlja ime svoga muža i uživa svaku vlast njegova bića*....

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 27, br. 18

Kat. br. 56*Almanacco di Zara per l'anno 1816.*

Osim navedenog pod kataloškim brojem 49, godišnjak sadrži, uz katolički, pravoslavni i židovski kalendar, vremena izlaska i zalaska sunca svakog dana u mjesecu kao i tablicu konverzije novaca.

jezik: talijanski

HR-DAZD- knjižnica, Per. b-31

Kat. br. 57*Zadar, 12. listopada 1816.*

Upute puku kako postupati s *prividno mrtvima i otrovanima*. Podijeljene su u sedam poglavlja: pomoć za smrznute, pomoć za utopljene, pomoć za obješene i zadavljene, pomoć za one koji su udisali otrovne tvari, pomoć za udarene od groma, pomoć za otrovane i pomoć za one koji su pretrpjeli zmijski ugriz.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 28, br. 63

Kat. br. 58*Godina 1819.*

Upute za pravljenje kruha od krumpira.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 32, br. 2

Kat. br. 59*Zadar, 1818.*

Almanacco provinciale della Dalmazia per l'anno 1818.

Ovaj godišnjak na samom početku donosi genealogiju vladajuće austrijske carske kuće, kalendar sa imenima svetaca, potpunu razradu upravnih tijela s imenima i titulama ljudi koji ih vode i službenika koji u njima rade. Posebno je navedena Vlada za Dalmaciju i njena upravna tijela i uredi, sudovi u Dalmaciji te crkvene institucije (katoličke i pravoslavne).

jezik: talijanski

Kat. br. 60*Zadar, 10. srpnja 1827.*

Proglas C. K. Vlade za Dalmaciju na temelju odluke od 1. svibnja tekuće godine kojom se propisuju pravila o zabrani zapošljavanja rodbine i svoje u istome državnom uredu. Krvni srodnici, djeca braće i sestara, te rodbina po drugom koljenu ne smije se zapošljavati u upravnoj i političkoj administraciji kao i u fiskalnim uredima.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 37, br. 38

Kat. br. 61*Zadar, 6. rujna 1832.*

Oglas povodom proslave otvorenja ceste preko planine Velebit koja predstavlja granicu između dvije pokrajine Dalmacije i Hrvatske. Ova pučka proslava bit će popraćena bogatim programom i igrama kao što su: *terkanje ljudi, terkanje divojaka, igra od kukanje za mornare, itanje kamena i igra od guske*. Za pobjednike su predviđene i novčane nagrade.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 41, br. 26

Kat. br. 62*Zadar, 1844.*

Manuale provinciale della Dalmazia per l'anno 1844.

Vidi kataloški broj 58.

jezik: talijanski

HR-DAZD Knjižnica, Per. N-416

Kat. br. 63*Zadar, 1832.*

Tiskani dnevnik ocjena C. K. Gimnazije u Zadru za 1832. godinu. U njemu se nalazi popis učenika svih razreda gimnazije, popis predmeta i postignute ocjene svakog pojedinog đaka, dok su posebno istaknuti oni učenici koji su postigli najbolje rezultate.

jezik: latinski

HR-DAZD- 386, kut. 41, br. 1

Kat. br. 64*Zadar, 1834.*

Pregled plemićkih obitelji u pokrajini Dalmaciji koje su *od starine* plemene. Pregled je sastavljen po abecedi, a sadrži rubrike: prezime, ime muških članova, grad, titule i napomene u kojima obično stoji ima li dotični plemić, nasljednike ili ne. Iz tiskovi-

ne se ne vidi tko je sastavio popis, ali se pretpostavlja da je tiskan nakon završetka rada C. K. Heraldike komisije koja je djelovala od 1816. do 1831. godine.
jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 41, br. 95

Kat. br. 65
Zadar, 25. rujna 1841.

Program opera u kazališnoj sezoni 1841. godine koje će se održati u *Teatro Nobile* u Zadru. Na repertoaru su: *Normani u Parizu*, *Izdržljivi pobjeđu* i *Roberto Devereux*.
jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 43, br. 73

Kat. br. 66
Beč, 10. prosinca 1848.

Ban Josip Jelačić javlja Dalmatincima da ga je car i kralj Franjo Josip I. imenovao civilnim i vojnim guvernerom Dalmacije.
jezik: talijanski i hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 46, br. 152

Kat. br. 67
Godina 1849.

List zakonah i dilopisah vlade za Krunovinu Dalmaciju/Bollettino delle leggi e degli atti del Governo della Dalmazia/Landesgesetz und Regierungsblatt für das Kronland Dalmatien
Službeni list austrijske uprave u pokrajini Dalmaciji.
jezik: talijanski, hrvatski, njemački

HR-DAZD Knjižnica, Per. a-2

Kat. br. 68
Godina 1849.

Politički i statistički pregled svih država koje tvore Europu nakon revolucionarne 1849. godine, a sadrži klasifikaciju europskih naroda u odnosu na njihove jezike, imena europskih vladarskih kuća, datume njihova rođenja kao i imena njihovih žena, gradove stolovanja, broj stanovnika, pregled aktivnih europskih viteških redova, detaljan statistički pregled Austrije u kojem se navodi Kraljevina Dalmacija s 15 gradova, 14 naselja i 845 sela.
jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 47, br. 4

Kat. br. 69
Holomuc, 6. ožujka 1849.

Državni ustav za austrijsku carevinu iz 1849. godine sadrži 16 članaka koji detaljno opisuju ustroj Austrijske carevine, pravo državljanstva, zemaljske i državne poslove, zakonodavnu vlast, državni sabor, zemaljski ustav i sabor, izvršnu vlast, državno vijeće, sudbenu vlast, državnu ekonomiju, oružanu silu te druge opće odredbe.
jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 47, br. 25

Kat. br. 70
Zadar, 1. rujna 1856.

Naputak C. K. Ministarstva unutarnjih poslova i pravosuđa da se u mjestima gdje nema sudbenih i općinskih ureda službeni spisi trebaju objavljivati preko seoskih čauša pri čemu se i oni trebaju pridržavati točno određenih pravila.
jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 49, br. 24

Kat. br. 71
Zadar, 20. studenog 1856.

Priopćenje C. K. Namjesnika Lazara Mamule, a na temelju vladine uredbе od 7. studenog 1832. godine, da će se srušiti kuće sagrađene bez dozvole unutar zadarskog fortifikacijskog područja.
jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 49, br. 28

Kat. br. 72
Zadar, 1857.

Čestitka za Novu 1857. godinu Dimnjačarskog društva iz Zadra
jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 49, br. 33

Kat. br. 73
Zagreb, 26. listopada 1857.

Pravila prvog hrvatskog arheološkog društva, *Društva za povjestnicu i starine Jugoslavenah* koje je 12. srpnja 1857. potvrdilo i Ministarstvo unutarnjih poslova. Društvo je osnovano 1850. godine na poticaj Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Tiskovina sadrži opis svrhe i djelokrug društva, prava i dužnosti članova, pokrovitelja. Na čelu ravnateljstva je načelnik Ivan Kukuljević koji je 2. svibnja 1843. godine u Hrvatskom saboru

Kat. br. 71
Proglas o rušenju kuća bez građevinskih dozvola iz 1856.

prvi progovorio hrvatskim jezikom promičući borbu za nacionalno oslobođenje s neobičnom smionošću, zahtijevajući da se hrvatski uvede kao službeni jezik u škole i urede.
jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 48, br. 99

Kat. br. 74
Zadar, 13. rujna 1859.

Program vokalno-instrumentalne priredbe u tri dijela pod pokroviteljstvom Filharmonijskog društva koji će se održati 13. rujna 1859. godine u *Teatru Nobile* u Zadru, a sav prihod odlazi u dobrotvorne svrhe *Zaklade invalida Dalmacije*.
jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 49, br. 89

Kat. br. 75
Zadar, 15. ožujka 1861.

Poziv Izbornog narodnog odbora Narodne stranke biračima grada Zadra i zadarskog izbornog kotara povodom biranja zastupnika za prvi Dalmatinski sabor.
jezik: hrvatski, talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 49, br. 120

Kat. br. 76
Zadar, 1867.

Objavitelj dalmatinski/Avvisatore dalmato su dvojezične službene novine koje su u Zadru izlazile od 1867. do 1920. godine. Objavljivale su zakone, proglase, presude, oglase i slično. Budući da su bile podijeljene na služ-

Kat. br. 74

Program vokalno-instrumentalne priredbe iz 1859.

beni i neslužbeni dio, trebale su i popratnu *Smotru* koja je na poluslužbeni način propagirala vladinu politiku. Prvi mu je urednik Ante Kuzmanić.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD Knjižnica, Per. N-8

Kat. br. 77*Šibenik, 1. srpnja 1869.*

Brošura za liker za jačanje želuca kojeg proizvodi Romano Vlahov iz Šibenika s uputama za korištenje, cijenom, preporukama, koje su dali liječnici širom Dalmacije, za korištenje ovog likera pri želučanim tegobama. Zanimljiva je činjenica da je letak tiskan na 5 stranih jezika pa se pretpostavlja da se liker Vlahov pokušao plasirati diljem Europe.

jezik: talijanski, njemački, francuski, engleski i španjolski

HR-DAZD- 386, kut. 50, br. 77

Kat. br. 78*Split, 23. siječnja 1895.*

Poziv Splićanima na pučku skupštinu 3. veljače iste godine koja će se održati na *Marmontovoj poljani* za izbor desetorice zastupnika, koji će zastupati želju hrvatskog naroda u Dalmaciji za sjedinjenje s Hrvatskom, budući da su ih Narodnjački zastupnici na zasjedanju Dalmatinskog sabora izdali i glasovali protivno prijedlogu. Potpisnici su *Promicatelji pučke*

skupštine, među ostalima dr. Leonardo Tommaseo i dr. Ante Trumbić.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 51, br. 76

Kat. br. 79*Split, 14. veljače 1897.*

Poziv na pokladnu zabavu građanima Splita.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 51, br. 120

Kat. br. 80*Godina 1914.*

Promidžbeni plakat kojeg su tiskali Austro-Ugarska monarhija i Njemačko Carstvo tijekom Prvog svjetskog rata s fotografijama, opisom i karakteristikama ratnih brodova koje su uništili u pomorskim bitkama do 15. studenog 1914. godine. Veličina plakata je 730x550 mm.

jezik: njemački

HR-DAZD- 386, kut. 57, br. 248

Kat. br. 81*Zadar, 1919.*

Naredba Vlade za Dalmaciju, dalmatinskih i korčulanskih otoka koju potpisuje guverner, vice admiral Enrico Millo, kojom se određuje pomicanje sata 1. ožujka 1919. godine za 60 minuta unaprijed i to s ponoć na 1 sat.

jezik: hrvatski, talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 58, br. 75

Kat. br. 82*Šibenik, 23. travnja 1919.*

Proglas Enrica Milla, Guvernera Dalmacije, dalmatinskih i korčulanskih otoka koji naređuje da se sva vozila moraju uvijek kretati desnom stranom ceste, a na lijevu stranu mogu proći samo u slučaju pretjecanja drugog vozila. Za one koji se ne budu pridržavali ove odredbe predviđena je i kazna.

jezik: talijanski, hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 58, br. 108

Kat. br. 83*Zadar, 5. siječnja 1921.*

Proglas gradonačelnika Zadra, Luigija Ziliotta, sugrađanima koji iskazuju radost povodom pripojenja Zadra Italiji nakon potpisivanja Rapalskog ugovora 12. studenog 1920. godine između Kraljevine SHS i Kraljevine Italije kada Zadar, sa svojom okolicom, biva otrgnut od svog prirodnog okruženja i matice zemlje te postaje izolirani otok na teritoriju Hrvatske, a u sastavu Kraljevine Italije.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 59, br. 1

Kat. br. 84*Zadar, 7. siječnja 1921.*

Brzjavni potpore i zahvale koje su prilikom pripojenja Zadra Kraljevini Italiji jedan drugom poslali gradonačelnik Zadra Luigi Ziliotto, u ime Zadrana, te odgovor kralja Vittoria Emanuela III. u kojem izražava vjeru u svijetlu zajedničku budućnost.

jezi: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 59, br. 2

Kat. br. 85*Zadar, 31. srpnja 1922.*

Promidžbeni proglas da fašističkoj mladeži *Avanguardiji* pristupe svi mladi od 15 do 18 godina. U proglašenju poriču glasine da su protiv vjere i crkve te iznose namjeru organiziranja kulturnih i sportskih događanja kao što su predavanja i okrugli stolovi o književnosti, osnivanje gimnastičkog društva, povremenih utrka itd. Djeci se od 10 do 15 godina predlaže upis u fašističku organizaciju *Balila*.

Jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 59, br. 81

Kat. br. 86*Zadar, 10. studenog 1922.*

Oglas Talijanske nacionalističke stranke da će odvjetnik Antonio Arnerić povodom rođendana kralja Vittorija Emanuela III. održati predavanje o njegovom životu i djelu te se pozivaju sve civilne i vojne vlasti, udruge domoljuba kao i svi građani da dostojno i svečano proslave rođendan svog kralja.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 59, br. 102

Kat. br. 87*Zadar, listopad 1924.*

Poziv na upis u Industrijsku školu *Bakmaz* za školsku godinu 1924/25. i to u smjerove za stolare, kovače, mehaničare pripravnike te žensku školu za krojačice. Za svaki smjer je točno naveden program i predmeti nastave kao i ciljevi obrazovanja.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 61, br. 38

Kat. br. 88*Zadar, 16. rujna 1925.*

Lučka kapetanija Zadar je izdala Cjenik i Pravilnik o prijevozu putnika brodom. Cjenikom je utvrđena naknada prijevoza po danu kao i u noćnim satima ljeti i zimi s točno utvrđenim linijama u Zadru, i to: Stara riva-Brodarica-Vošarnica i obrnuto, Stara riva-Jazine, Stara riva-uvala Maestral i Stara riva-Puntamika i obrnuto.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 61, br. 100

Kat. br. 89*Zadar, 13. ožujka 1926.*

Naredba Općine Zadar s kojom se zabranjuje vožnja biciklom ulicama i trgovima grada Zadra, osim na potezu *Bastion-Riva IV Novembre-Viale Nicolo Trigari-Viale Tommaseo* tj. današnjim ulicama od crkve Sv. Frane do Hotela Zagreb (ulice Božidara Petranovića, Zadarskog mira i Mihočila Pavlinovića).

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 63, br. 12

Kat. br. 90*Zadar, 28. listopada 1927.*

Uredba općine Zadar kojom se utvrđuje radno vrijeme ugostiteljskih objekata, hotela, barova i gostionica

u zimskom i ljetnom periodu. Strogo je zabranjena prodaja alkoholnih pića u zimskom periodu prije 10 sati ujutro radnim danom i 11 sati neradnim danom, i nakon 22 sata navečer u zimskom periodu i 23 sata u ljetnom.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 63, br. 135

Kat. br. 91

Arbanasi, 8. siječnja 1930.

Fašistička stranka, podružnica Arbanasi, poziva mještane na proslavu vjenčanja talijanskog princa nasljednika Umberta od Savoje s belgijskom princezom Marijom Jose. Talijanski tron su naslijedili tek 9. svibnja 1946. godine, nakon abdikacije Vittoria Emanuela i na njemu ostali samo 40 dana jer se Italija početkom lipnja proglasila republikom te su morali otići u egzil. U Italiji je zapamćena kao *Svibanjska kraljica*.

jezik: talijanski

HR-DAZD- 386, kut. 67, br. 180

Kat. br. 92

Zagreb, 30. travnja 1941.

Narodne novine, službeni list Nezavisne države Hrvatske, br. 15
Današnje *Narodne novine* vuku podrijetlo od novina, koje je su počele izlaziti godine 1835. godine pod imenom *Novine Horvatzke*. Nakladnik i urednik bio je Ljudevit Gaj. Riječ je o prvim novinama u Zagrebu na hrvatskom jeziku. Za vrijeme prve Jugoslavije bile su službeno glasilo Savske banovine, zatim Banovine Hrvatske. Zadnji broj, kao glasila Banovine Hrvatske, izašao je 9. travnja 1941. godine, a već 11. travnja, *Narodne novine* izlaze kao prvi broj glasila Države Hrvatske /kasnije Nezavisne Države Hrvatske, objavljujući proglase Slavka Kvaternika. Nakon rušenja NDH, nastavljaju izlaziti kao *Službeni list Federalne Hrvatske* (kasnije SR Hrvatske), a zatim od odbacivanja socijalističkog imena, u srpnju 1990. godine kao *Službeni list Republike Hrvatske*. U izloženom broju objavljena je Zakonska odredba o državnom grbu, državnoj zastavi, Poglavnikovoj zastavi, državnom pečatu te pečatima državnih i samoupravnih ureda s njihovim slikama.

jezik: hrvatski

HR-DAZD Knjižnica, Per. N-416

Kat. br. 93

25. rujna 1943.

Vjesnik Narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske, br. 22

Prvi broj izašao je 24. lipnja 1940. godine, a list se zvao *Politički vjesnik*. Zapravo, u tisku je načinjena pravopisna greška, pa je stajalo pogrešno "vjesnik" umjesto "vjesnik". List je, u ilegali, pokrenuo Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske. Početkom Drugoga svjetskog rata izlazi kao mjesečnik, sada nazvan *Vjesnik Hrvatske jedinstvene nacionalno-oslobodilačke fronte*, preselivši u jesen 1941. na Kordun, pa 1942. godine u zaselak Tomići kraj Drežnice. Zanimljivo je da u zaglavlju lista, od kolovoza 1941. stoji parola "Smrt fašizmu – Sloboda narodu!" koju prihvaća cijeli oslobodilački pokret. Od 1943. tiska se na Kapeli, ponovno kao tjednik. Redakcija se, shodno tijeku rata, nastavlja seliti, a u siječnju 1945. stiže u Split. Glavni urednik tijekom 1943., a i broja 22 koji je izložen bio je Šime Balen. U tom broju, među ostalim, tiskaju i *Odluku o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i ostalih okupiranih krajeva Hrvatskoj* koju je donio ZAVNOH 20. rujna 1943., *Izjavu narodnih zastupnika i funkcionera HSS-a iz Hrvatskog Primorja o pristupanju Oslobodilačkom pokretu*, pjesmu *Ognjeni vlak* Ivana Gorana Kovačića i druge članke.

jezik: hrvatski

HR-DAZD, Knjižnica, N-243

Kat. br. 94

Zadar, 27. studenog 1944.

Okružni odbor JNOF-a Zadar izdaje oglas povodom Prve godišnjice II. Zasjedanja AVNOJ-a te poziva narod zadarskog okruga da je dostojno proslave.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 4

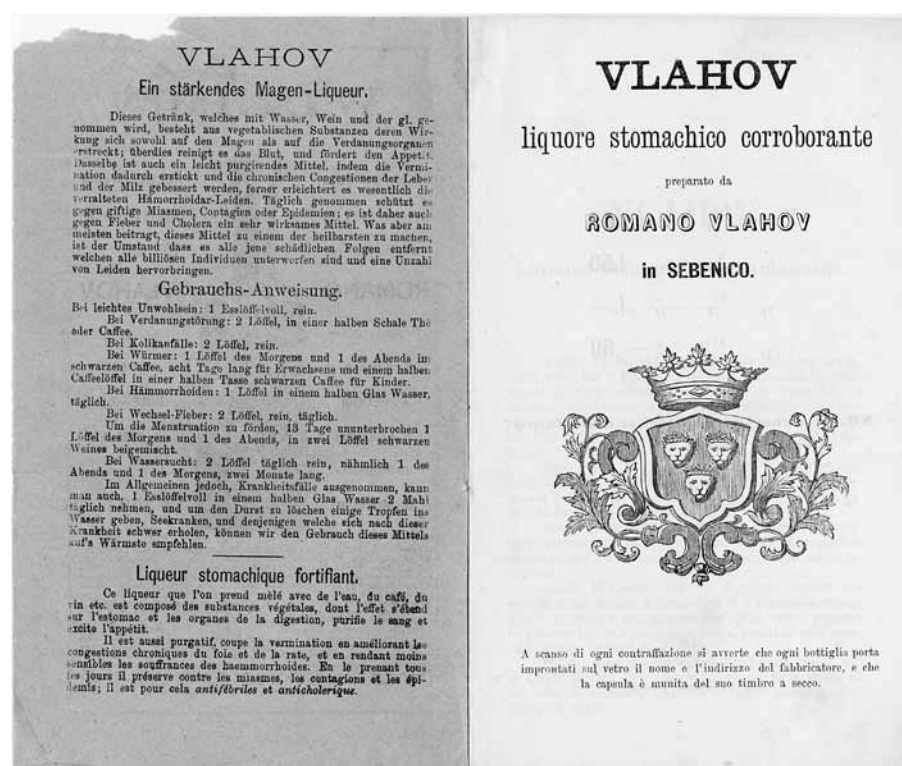
Kat. br. 95

Zadar, 18. prosinca 1944.

Oglas N.O.O.-a Zadar kojim poziva ustanove i pojedince da do 31. prosinca 1944. godine prijave ratnu štetu na raznim vozilima u Prometnom odjelu tog odbora.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 15

Kat. br. 77

Promidžbeni materijal za liker Vlahov iz 1869.

Kat. br. 96

Zadar, siječnja 1945.

Poziv Prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a Zadar svim zainteresiranim građanima da prisustvuju sastanku o organizaciji tečajeva hrvatskosrpskog jezika u Zadru.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 32

Kat. br. 97

Zadar, 6. siječnja 1945.

Antifašistička omladina Zadar poziva svu omladinu da prisustvuju njihovoj konferenciji koja će se održati 6. i 7. siječnja 1945. godine.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 26

Kat. br. 98

Zadar, 23. veljače 1945.

Obavijest Gradskog odbora JNOF-a Zadar o svečanoj proslavi 27. godišnjice osnutka Crvene armije, oružane sile SSSR-a.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 2

Kat. br. 99

Zadar, 25. veljače 1945.

Plakat nogometne utakmice između H.Š.K.. Hajduk i reprezentacije en-

gleske mornarice u Zadru koja će se održati na igralištu *Dalmacija*. Upada u oči da je platežno sredstvo još uvijek kuna.

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 38

Kat. br. 100

Beograd, travanj-rujan 1945. godine

Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije

Službeni list koji izlazi dva puta tjedno u Beogradu. Ima službeni i oglašni dio; u službenom donosi zakone i rješenja, a u oglasnom službene objave, sudske oglase, oglase o velikim radovima, natječaje za zaposlenja i sl. Naizmjenice se piše latinicom i ćirilicom.

jezik: hrvatski, srpski

HR-DAZD, Knjižnica, N-258

Kat. br. 101

Zadar, godina 1946.

Plakat Narodnog kina Zadar za prikazivanje ruskog filma *Obrana Stalingrada*. Zanimljivo je da se daju posebne projekcije za vojnike, a posebne za građanstvo.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 102

Kat. br. 99

Plakat nogometne utakmice iz 1945.

Kat. br. 102

Zagreb, 4. listopada 1946.

Narodne novine-službeni list Narodne republike Hrvatske, br. 124
Vidi pod kat. br. 92. Izlaze u Zagrebu dva puta tjedno. U ovom broju novine donose *Ukaz o određivanju poduzeća republikanskog značaja na području Narodne Republike Hrvatske* kojeg je donio *Prezidijum Sabora Narodne Republike Hrvatske* pod predsjedanjem Vladimira Nazora.

U prilogu su popisana sva poduzeća koja spadaju u tu kategoriju.

jezik: hrvatski

HR-DAZD Knjižnica, Per. N-256

Kat. br. 103

Zadar, 6. studenoga 1946.

Gradski Narodni odbor Zadar, Privredni odsjek, poziva građanstvo da preuzmu nove potrošačke kartice za prehrambene namirnice koje će se dijeliti u točno određenim trgovinama u svakom gradskom kvartu.

jezik: hrvatski

HR-DAZD- 386, kut. 66, br. 75

PLACE DE ZARA

LE COMMISSAIRE ORDONNATEUR

CHARGÉ DES FONCTIONS

DE COMMISSAIRE GÉNÉRAL DE PORT

AUX HABITANS

DE LA DALMATIE ET DES ÎLES

En suite de l'Armistice conclu au devant Znam, le 12. Juillet dernier, LL. MM. l'Empereur des Français Roi d'Autriche, Monsieur le Général de Maurellan, Gouverneur de Zara, a propos d'établir avec Monsieur le Général de Knesevich Commandant les Forces Autrichiennes et Monsieur le Colonel De Commandant la Flotille de la même Place deux conventions, en date des 28. et 31. qui déterminent les positions respectives, cultes et moyens de communication entre, entre les pays occupés par les deux Puissances belligérantes, jusqu'à une fination définitive entre les Souverains jusqu'à la reprise des hostilités, qui ne avoir lieu que 15. jours après l'armistice sera faite de part ou d'autre.

En vertu de ces conventions, les places de la Dalmatie peuvent communiquer entre elles, les Forts, les Fortifications, les Parlements et les forteresses de Zara, de saint Nicolo doivent être approvisionnés en 5. jours, dans les proportions déterminées, viande, pain, légumes, bois, volailles, beurre et vin, soit par la voie de terre, si les routes du continent peuvent suffire, soit par mer, par le moyen des Isles voisines, dans les cas où l'on devrait avoir recours à leurs ports.

Le Corps franc autrichien, qui est dispersé au delà de la Cetina, doit se réunir et prendre position à la rive de cette rivière, en laissant le Fort de Chissano.

Les habitans de la Dalmatie qui possèdent dans les Isles, depuis saint F. Membo, jusqu'aux îlots appelés Zari, ont le droit de s'y porter pour faire leurs récoltes, et aller à leurs affaires domestiques, en possédant d'un passeport qui sera visé par le Gouverneur de Zara et présenté par le Commandant Autrichien qui se trouve au port où ils voudront aborder.

Ceux de ces habitans qui résident sur le continent, pourront, à leur retour, faire venir de l'argent pour eux et pour leur famille, et s'approvisionner de 5. en 5. jours (jusqu'à nouvelle convention entre les deux Cours,) sur l'état de leurs besoins respectifs, visé par Monsieur le Gouverneur de Zara.

Habitans du Continent et des Isles de la Dalmatie! Empressez-vous de concourir de vos moyens à l'exécution des mesures qui ont été concertées pour l'approvisionnement des places, dont la conservation ne peut vous être indifférente.

Des Agens ont été déjà désignés pour s'occuper de tout ce qui se rapporte à cet égard en relation avec les propositions.

Tous ceux qui feront des versements pour les fournitures de denrées dans les places, en seront avantageusement payés sans retard; les fonds destinés à ces achats, sont garantis par l'honneur militaire et la loyauté du Gouvernement français vous en douant la plus entière confiance.

Dalmates! Si des devoirs sacrés ne vous empêchent pas pour exciter votre zèle dans ces circonstances; si la perspective d'une paix prochaine et des destinées qu'elle vous prépare ne vous encouragent à donner l'exemple aux autres; si vous devez avoir dans le coeur, votre propre intérêt doit vous porter à répondre à l'appel qui vous est fait. Songez, que dans le terme de la guerre ne peut être que le résultat incertain.

Zara le 5. Août 1809.

CL. F. OPINEL.